

Wat als... ... we vakantie afschaffen?

We vinden de wereld waarin we leven volstrekt vanzelfsprekend. Maar vul één feit anders in, en hij ziet er plots volkomen anders uit. In deze serie kleuren we elke aflevering zo'n 'wat als...'-scenario in.

Tekst: Marysa van den Berg

“Goedenavond, dit is het journaal in vogelvlucht. De geruchten zongen al langer rond, maar de kogel is definitief door de kerk; Air France-KLM is deze ochtend failliet verklaard. Dat betekent dat de ruim 100.000 werknemers per direct op straat komen te staan. De luchtvaartmaatschappij is het zoveelste bedrijf dat sinds de invoering van de vakantie-no-go-regeling over de kop gaat.

Ondertussen gaan de massale demonstraties in de voormalige populaire vakantielanden Frankrijk, Spanje, Italië en Turkije gewoon door. Daarbij zijn vandaag bloedige gevechten uitgebroken tussen actievoerders en politie. De demonstranten zijn boos omdat er nog steeds geen oplossing is gevonden voor de gigantische werkloosheid die de landen tergt...”

Linda zet met een zucht de tv uit. Tegenwoordig is er alleen maar ellende te zien op het journaal. De wereldregeringen bedoelden het waarschijnlijk goed; het afschaffen van vakantiedagen. Het zou hét ultieme wapen zijn in de strijd tegen de crisis en de uit de hand gelopen klimaatverandering. En inderdaad; we zijn langer gaan werken en de uitstoot van broeikasgassen is behoorlijk teruggelopen. Maar dit betekent wel dat Linda's man met een burn-out thuis zit, zodat zijzelf nu twee keer zo hard moet werken om rond te komen, vooral sinds het tarief voor de zorgverzekering torenhoog is geworden.

En dan te bedenken dat ze vóór het afschaffen van de vakantie jarenlang hadden gespaard voor een vierweekse trektocht door Azië. Ze had haar kinderen graag kennis laten maken met de vele culturen in de wereld. Maar helaas, die plannen konden de prullenbak in.

Misschien heb je al een heerlijke vakantie achter de rug of staat er nog een op de planning. Jij bent lang niet de enige. Ruim een half miljard mensen gaat jaarlijks op vakantie. Heerlijk ter ontspanning, om nieuwe ervaringen op te doen, om uit de 'dagelijkse sleur' te zijn en om tijd met familie en vrienden door te brengen. Wat als dit ons allemaal plotsklaps wordt afgenomen? Dat we ineens geen vrije dagen meer hebben en dus niet meer op vakantie kunnen? Hoewel de kans klein is, zou het zomaar kunnen. Bijvoorbeeld om de economie een boost te geven, want wie niet op vakantie gaat, zal meer werken. Of om het klimaat te sparen, want vakantiegangers zorgen voor nogal wat extra uitstoot van koolstofdioxide. Maar hoeveel is daar van waar? Zijn we echt wel zo goed af met een vakantieloze wereld?

Toeristisch leed

Er is een sector die natuurlijk meteen in het oog springt wanneer je de gevolgen bekijkt van het afschaffen van vakantie: de toeristenindustrie. Deze economische tak vormt bijna 10 procent van het wereldwijde GDP (*gross domestic product*; de waarde van alles wat er aan goederen en diensten wordt gegenereerd). Ongeveer één op de elf banen valt in de toeristensector. Bij elkaar gaven internationale vakantiegangers 2011 837 miljard euro uit. Toerisme is op veel plekken in de wereld dan ook big business. De landen die er het meest aan verdienen zijn de VS, Spanje, Frankrijk en China. Je kunt je dus voorstellen dat dit soort landen grote problemen gaat krijgen wanneer er geen reizigers meer zijn om te genieten van de speciaal voor hen aangelegde hotels, vakantieparken, restaurants en attractieparken. Hele kuststreken - denk aan de Spaanse Costa's - zitten dan zonder inkomen. “Toerismeafhankelijke landen gaan bloeden. Je krijgt hoge werkloosheidcijfers in landen als Spanje”, zegt Marcel Canoy, hoofdeconoom van de internationale economische organisatie Ecorys.

Minder begrip

Ook vliegtuigmaatschappijen zullen de gevolgen voelen en moeten zich alleen op zakenreizen gaan richten. Vele zullen de klap waarschijnlijk niet te boven komen. Canoy verwacht echter dat veel mensen in de toeristensector in de loop der tijd hun heil zullen vinden in andere sectoren. Volgens hem moeten we ons meer druk maken om de indirecte gevolgen van het afschaffen van vakantie. “Op vakantie gaan is niet alleen maar leuk, maar heeft als bijkomstig effect dat mensen uit verschillende landen elkaar leren kennen en daarbij respect en tolerantie opbouwen. Met vakantie investeer je dus eigenlijk in internationale samenwerking”, stelt Canoy. “Wanneer er geen vakantie meer is, slijt die band in de loop der jaren zienderogen. We begrijpen dan op een gegeven moment de Amerikanen niet meer. Dat heeft dan weer negatieve gevolgen voor de handel, die gestoeld is op wederzijds vertrouwen, en de ontwikkeling van wetenschap en technologie, waarbij kennisuitwisseling belangrijk is. Het lijkt dan net of je de klok honderd jaar terugzet, naar een wereld waarin je geen VN, Wereldhandelsorganisatie of Wereldbank had.”

Maar zijn er dan geen positieve economische gevolgen te noemen van het niet op vakantie kunnen? We werken toch meer en verdienen dus ook meer? “Ja, dat klopt”, zegt Canoy, “maar we hebben minder tijd om dat geld te besteden. Winkels zullen langer open zijn, maar hebben minder klandizie. Je krijgt een rare economie, een die zich richt op snelle producten en diensten. Denk bijvoorbeeld aan kant-en-klaarmaaltijden.”

Vitamine V

In zo'n snelle maatschappij van hardwerkende arbeiders ontstaat ook nog met een ander probleem, stelt Canoy. “Doordat mensen minder rusten, krijg je te maken met gezondheidsproblemen. De arbeidskwaliteit gaat omlaag en je krijgt torenhoge zorgkosten. Dat is slecht nieuws voor de economie.” Arbeids- en organisatiepsycholoog Jessica de Bloom, werkzaam aan de Universiteit van Tampere (Finland), beaamt dat. Zij doet onderzoek naar de positieve effecten van vakantie op gezondheid en welzijn. Daaruit blijkt dat een beetje vitamine V op z'n tijd alleen maar goed is voor de gemiddelde mens. Mensen bleken op vakantie gezonder, energiever en gelukkiger. Het is wel zo dat dit heilzame ‘vakantie-effect’ binnen een week na terugkomst weer weg is, maar toch heeft het volgens De Bloom zin om op vakantie te gaan. Zo tonen verschillende onderzoeken aan dat mensen die langdurig niet op vakantie gaan vaker ziek worden dan mensen die regelmatig van een vakantie genieten en zelfs vroegtijdig kunnen overlijden. Ook zou zo'n ontspannende periode een buffer kunnen vormen tegen toekomstige stressvolle momenten. Bovendien helpt het je afstand te nemen van dagelijkse beslommeringen, wat je veerkracht doet toenemen.

“Aan de andere kant heeft vakantie vieren ook veel met gewenning te maken”, vervolgt De Bloom. “Er zijn veel landen waar je het met aanzienlijk minder vrije dagen moet doen dan Nederlanders gewend zijn. Werknemers in deze landen gaan niet allemaal eerder dood en zijn niet minder gelukkig dan de gemiddelde Nederlander. Zij vinden andere manieren om uit te rusten.”

Bovendien heeft ook vakantie zijn nadelen, vervolgt De Bloom. “De langere vakanties kunnen soms zelfs averechts werken voor de ontspanning, omdat mensen eerder over hun grenzen gaan in de aanloop naar de vakantie. Je denkt bijvoorbeeld al snel: ach, dit kan er ok nog wel bij, ik heb toch binnenkort vakantie.”

Bredere horizon

We kunnen dus eventueel zonder vitamine V, zolang we ons maar niet over de kop werken. Maar op reis gaan is niet alleen maar fijn voor je welzijn. Er zijn bijvoorbeeld mensen die de vakantie gebruiken om zichzelf te ontwikkelen, bijvoorbeeld door zich onder te dompelen in een andere cultuur. Er zijn zelfs beroemde artiesten en wetenschappers die zweren dat ze hun grootste doorbraken te danken hebben aan inspiratie die ze op reis hadden opgedaan. Daar kan inderdaad een kern van waarheid in zitten. In De Blooms onderzoeken bleek dat mensen na een vakantie diverser antwoord geven op de vraag: wat kun je allemaal doen met een steen? Dit bewijst dat we er creatiever door worden. “Ik ben ervan overtuigd dat reizen je horizon verbreedt”, zegt De Bloom. “Ik verwacht de sterkste effecten bij langere vakanties, waarbij je echt voor een tijdje in een andere cultuur leeft, mensen leert kennen die een andere taal spreken en andere gewoontes hebben. Of denk aan vakanties waarin je iets nieuws leert, zoals een nieuwe hobby.”

Vakanties zijn ook goed voor de ontwikkeling van kinderen, vertelt De Bloom. “Veel deelnemers uit mijn studies gaven ook aan dat ze reizen om hun kinderen de wereld te laten zien en hun denken te verruimen. Dit geldt uiteraard wat minder voor een gezin dat vijftien jaar lang naar dezelfde camping in Frankrijk gaat, om

daar vervolgens boterhammen met hagelslag op te peuzelen...” Of dit ook betekent dat vakantie een must is voor de persoonlijke ontwikkeling van mensen, durft De Bloom niet te zeggen. Daarvoor is er nog te weinig onderzoek gedaan.

De grootste winnaar

Er is in elk geval één speler die de vruchten zal plukken van de opdoeking van de toeristenindustrie: het klimaat. Wereldwijd wordt het aandeel van toerisme aan de opwarming van de aarde geschat op 5 tot 12,5 procent. Driekwart daarvan komt van transport, waarvan 40 procent alleen al van de luchtvaart. “De luchtvaart is een van de moeilijke sectoren wat betreft de uitstoot van broeikasgassen. Dat komt omdat de energie die nodig is voor vliegen bijna niet op een andere manier te leveren is, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de auto. En dat terwijl mensen voor hun vakantie steeds verder weg gaan, en dus steeds meer vliegen”, stelt klimaatwetenschapper Bas Amelung van Universiteit Wageningen na ruggespraak met Eke Eijgelaar van de NHTV in Breda.

Een vakantiestop levert dus direct wat op, maar helpt vooral om de klimaatdoelstellingen in de toekomst na te komen. Wereldwijd moeten we voor 2050 de uitstoot van broeikasgassen met circa 60 procent terugdringen. Amelung: “Met alleen het afschaffen van vakanties komen we daar niet, maar als we niets zouden doen aan de broeikasgasuitstoot van toerisme, zou deze sector binnen enkele decennia het totale koolstofbudget verbruiken. De ironie is dat toeristische bestemmingen vaak in gebieden liggen die extra hard door klimaatverandering getroffen zullen worden, dus je moet eigenlijk de economische gevolgen van vakantie-afschaffing afwegen tegen die van klimaatverandering.”

Lekker rustig

Niet alleen zal het afschaffen van vakantie een verademing zijn voor het klimaat, maar ook voor sommige lokale bewoners van toeristische gebieden. Vakantiegangers zorgen namelijk niet alleen maar voor geld in het laatje, maar veroorzaken ook allerlei ongemakken voor de plaatselijke bevolking. Dit wordt recreatiedruk genoemd. Toerisme leidt bijvoorbeeld tot hogere gemeentelijke belastingen en maakt winkels, restaurants en woningen duurder dan voorheen. Bovendien staan parkeerplaatsen overvol, heb je overal wachtrijen, en krijg je een overbelast ziekenhuis en politiebureau. Om maar niet te spreken van geluidsoverlast en aantasting van natuur en cultuur.

Natuur, klimaat en een kleine groep mensen zullen dus baat hebben bij een vakantie-no-go-regeling. Maar de rest van de wereld niet bepaald. Economisch gezien verliezen we te veel. Dat we zonder vakantie wel langer werken, maakt weinig goed. Sterker nog, het zou eerder kunnen leiden tot een wereld vol gedemotiveerde werknemers die bovendien weinig begaan zijn met mensen in andere landen.

En natuurlijk: meer dan een eeuw geleden hadden we een vergelijkbare samenleving. Toen werden deze arbeidsomstandigheden als normaal gezien. Maar de afgelopen eeuw hebben we al strijdend steeds meer rechten verworven, waaronder die vakantiedagen. De kans is dan ook klein dan we ons dat recht ooit laten afpakken. Geniet dus maar zonder zorgen van een welverdiende vakantie!

Kader:

Zwarte vakantiemarkt

In deze Wat als-aflevering schaffen we de vrije dagen af, waardoor niemand meer op vakantie kan. Niemand? Niet helemaal. Zoals het gezegde luidt: geld doet alle deuren open. Dus de allerrijksten ter wereld, die het zich kunnen veroorloven niet te werken, kunnen wel degelijk op vakantie. Een klein deel van het toerisme zal daarop inspringen door luxe, dure vakanties aan te bieden. Wat je dan krijgt is een harde wereld van rijke vakantiegangers tegenover arme, vakantieloze arbeiders. Wil je op vakantie? Dan zul je zo veel moeten gaan verdienen dat je de stap naar de andere klasse kan maken. Of je zoekt je heil in het criminele circuit, om zo vakantiegeld te verdienen en zelf tijd vrij te maken om het te besteden op een soort zwarte vakantiemarkt.

Marysa van den Berg sprak voor dit artikel met econoom Dr. Marcel Canoy (hoofdeconoom van Ecorys), arbeids- en organisatiepsycholoog Dr. Jessica de Bloom (Universiteit van Tampere), klimatoloog Dr. Bas Amelung (Wageningen UR) en klimatoloog Dr. Eke Eijgelaar (NHTV in Breda). Ook raadpleegde zij onder andere de volgende literatuur:

- Jessica de Bloom: *How do vacations affect workers' health and well-being* | dissertatie Roudboud Universiteit Nijmegen (augustus 2012)
- Jessica de Bloom e.a.: *Vacation from work: A 'ticket to creativity'?* | Tourism Management (oktober 2014)
- Jeroen Nawijn: *Leisure travel and happiness* | dissertatie Erasmus Univesiteit Rotterdam (mei 2012)

Kijk voor links naar meer informatie op www.kijkmagazine.nl/artikel/vakantiestop